

STENDHAL

ROȘU ȘI NEGRU

Cronica secolului al XIX-lea

Traducere de Ion Marin Sadoveanu

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

CUPRINS

Roșu și negru – <i>Un portret profund al societății franceze</i>	7
--	---

Partea I

Capitolul I – Un orașel.....	13
Capitolul II – Un primar.....	17
Capitolul III – Avutul săracilor.....	20
Capitolul IV – Un tată și un fiu.....	25
Capitolul V – O tocmeală.....	29
Capitolul VI – Plictiseala.....	36
Capitolul VII – Afinitățile electice.....	43
Capitolul VIII – Mici întâmplări.....	52
Capitolul IX – O seară la țară.....	59
Capitolul X – Un suflet mare și o avere mică.....	66
Capitolul XI – O seară.....	69
Capitolul XII – O călătorie.....	74
Capitolul XIII – Ciorapii ajurați.....	80
Capitolul XIV – Foarfecele englezești.....	85
Capitolul XV – Cântecul cocoșului.....	88
Capitolul XVI – A doua zi.....	92
Capitolul XVII – Primul ajutor de primar.....	96
Capitolul XVIII – Un rege la Verrières.....	100
Capitolul XIX – Meditația te face să suferi.....	111
Capitolul XX – Scrisorile anonime.....	119
Capitolul XXI – Un dialog cu un stăpân.....	123
Capitolul XXII – Un fel de a se purta pe la 1830.....	135
Capitolul XXIII – Necazurile unui funcționar.....	146
Capitolul XXIV – O capitală.....	158
Capitolul XXV – Seminarul.....	164
Capitolul XXVI – Lumea, sau de ce duce lipsă bogatul.....	170
Capitolul XXVII – Prima experiență a vieții.....	179
Capitolul XXVIII – O procesiune.....	182
Capitolul XXIX – Prima înaintare.....	188
Capitolul XXX – Un ambițios.....	201

Partea a II-a

Capitolul I – Bucuriile vieții de la țară	217
Capitolul II – Intrarea în lume	226
Capitolul III – Primii pași	233
Capitolul IV – Palatul de La Mole	236
Capitolul V – Despre sensibilitate și despre o doamnă cucernică ...	247
Capitolul VI – Un fel de a pronunța	250
Capitolul VII – O criză de podagră	256
Capitolul VIII – Care decorație este o distincție?	263
Capitolul IX – Balul	272
Capitolul X – Regina Margareta	280
Capitolul XI – Imperiul unei tinere fete	287
Capitolul XII – Să fie oare un Danton?	291
Capitolul XIII – Un complot	296
Capitolul XIV – Gândurile unei tinere fete	304
Capitolul XV – Să fie un complot?	310
Capitolul XVI – Ora una după miezul nopții	315
Capitolul XVII – O spadă veche	321
Capitolul XVIII – Momente crude	325
Capitolul XIX – Opera bufă	330
Capitolul XX – Vasul japonez	338
Capitolul XXI – Nota secretă	344
Capitolul XXII – Discuțiile	349
Capitolul XXIII – Clerul, pădurile și libertatea	356
Capitolul XXIV – Strasburg	364
Capitolul XXV – În slujba virtuții	370
Capitolul XXVI – Dragostea morală	376
Capitolul XXVII – Cele mai înalte ranguri bisericești	380
Capitolul XXVIII – Manon Lescaut	383
Capitolul XXIX – Plictiseala	387
Capitolul XXX – O lojă la Bouffes	390
Capitolul XXXI – Să știe de frică	394
Capitolul XXXII – Tigru	399
Capitolul XXXIII – Iadul slăbiciunii	404
Capitolul XXXIV – Un om de duh	409
Capitolul XXXV – O furtună	415
Capitolul XXXVI – Amănunte triste	420
Capitolul XXXVII – Un turn	427
Capitolul XXXVIII – Un om puternic	431
Capitolul XXXIX – Intriga	437
Capitolul XL – Liniștea	441
Capitolul XLI – Judecata	445
Capitolul XLII	451
Capitolul XLIII	456
Capitolul XLIV	461
Capitolul XLV	468

ROȘU ȘI NEGRU – UN PORTRET PROFUND AL SOCIETĂȚII FRANCEZE

Stendhal – pseudonimul lui Marie-Henri Beyle – a fost unul dintre cei mai mari romancieri francezi ai secolului al XIX-lea. *Roșu și negru*, povestea lui Julien, un tânăr ambițios dintr-un orășel care este executat pentru faptul că își împușcase amanta bogată, este considerată drept una dintre cele mai originale și îndrăznețe texte romanești ale ficțiunii europene. În *Roșu și negru*, Stendhal face un portret profund al societății franceze și al politicii anilor 1820, ultimii ani ai restaurației Monarhiei de Bourbon. „Peste tot ipocrizie, sau cel puțin șarlatanism, chiar și printre cei mai virtuoși, chiar și printre cei mai măreți“, spune Julien, ca un ecou al părerilor lui Stendhal însuși despre vremurile respective. Partizanii monarhiei absolutiste, ce se găseau în rândul nobilimii, al celor bogați și al clericilor, purtaseră încă de la 1815 o luptă pentru a reinstaura *l'ancien régime*, ordinea politică existentă înaintea Revoluției Franceze. După accederea la tron în 1824, Carol al X-lea a inițiat o serie de politici antiliberale și procatolice, care, după 20 de ani de exil, aduceau guvernarea și armata înapoi sub puterea nobilimii și a luat măsuri pentru a mări puterea clericilor. Ostilitatea stărnită de politicile sale a culminat cu revoluția din iulie 1830, care a încheiat domnia ramurii mai vârstnice a Bourbonilor. Subiectul romanului este oferit de un articol de ziar despre un tânăr, Antoine Berthet, ghilotinat în 1828 pentru tentativa de a-și omorî fosta amantă, Madame Michoud, pe ai cărei copii îi medita. Povestea lui Julien Sorel se apropie destul de mult de cazul Berthet. Verrières Verrières, orașul ficțional în care are loc acțiunea,

seamănă foarte mult cu orașul provincial Grenoble, unde trăia Berthet, și unde Stendhal și-a petrecut copilăria.

Julien Sorel este un tânăr inteligent, cu origini țărănești, dornic și nerăbdător să își schimbe condiția socială. Sub domnia lui Napoleon, cea mai probabilă cale spre succes ar fi fost aceea a armatei. Pentru că acum țara este în pace și sub domnia de Bourbon, care a re consolidat puterea clericilor, drumul către împlinire îl duce spre Biserica Catolică. Julien studiază latina și teologia pentru a-și pregăti intrarea la seminar și obține poziția de meditator pentru copiii lui Monsieur de Rênal, bogatul primar din Verrières. Se implică într-o aventură cu soția acestuia, relație care pentru Julien înseamnă de fapt febrilitatea de a cuceri o femeie dintr-o clasă socială superioară și mai puțin afectivă. Când Rênal primește o scrisoare anonimă denunțând aventura, Julien părăsește locuința și intră la Seminarul de la Besançon. Seminarul nu se dovedește însă a fi un refugiu care să îl protejeze pe Julien de viața orașelului pe care el o vede plină de lăcomie și de flecăreli. Instituția bisericii menită să pregătească viitorii lideri este un paradis al ipocriziei și al mediocrității, plin de intrigi politice la fel de sordide ca și cele din afară. Motivația tinerilor seminariști nu este nici intelectuală, și nici spirituală, ci strict economică. „Mai toți erau fii de țărani“, scria Stendhal, „care preferau să-și câștige pâinea rostind câteva vorbe latinești decât să sape pământul.“ Vocația lor religioasă se bazează pe dorința de a avea un dejun bun și un costum de haine călduros iarna. „Învățătura nu contează aici“, observa Julien. „Biserica Franței pare să fi înțeles că adevărații ei dușmani sunt cărțile. Supunerea inimii e fapta cea mai de preț în ochii ei.“ Julien îi admiră pe doi dintre preoții de la seminar – bătrânul Chélan și directorul seminarului, un jansenit devotat, Abbé Pirard, care este în cele din urmă înlăturat de facțiunea proiezuată. Când Pirard demisionează, îl ia cu el și pe Julien la Paris, unde acesta devine secretarul particular al unui nobil, Marchizul de la Mole. Julien se implică într-o aventură cu fiica marchizului, Matilde, care este fascinată de ambiția și îndrăzneala lui Julien. Când Matilde rămâne însărcinată, tatăl ei își dă acordul silit pentru căsătorie și acceptă să îi ofere un titlu nobiliar și un venit lunar acestuia. Dar când marchizul cercetează trecutul lui Julien la Verrières, primește o scrisoare denunțătoare de la Madame de Rênal, dictată de către confesorul său. După ce marchizul anulează nunta, Julien o împușcă și o rănește pe Madame de Rênal în timp ce

aceasta îngenunchează în timpul unei slujbe la biserică. Este arestat imediat.

Julien este acuzat în cadrul unui proces, dar refuză să se apere. În ciuda încercărilor clericilor locali de a-i manipula pe jurați în ajutorul tânărului, el este condamnat. Așteptând moartea prin ghilotinare, încearcă să găsească înțelesul, aflându-l doar în afecțiunea sa târzie pentru Madame de Rênal. „Doamne, dacă dau de Dumnezeu creștinilor, s-a zis cu mine“, gândește el. „El este un despot și, ca atare, plin de idei răzbunătoare; Biblia sa nu vorbește decât de pedepse înfricoșătoare. Niciodată nu mi-a plăcut de El; niciodată nu am crezut că cineva L-a plăcut în mod sincer. Este nemilos (și își aminti câteva pasaje din Scriptură). Mă va pedepsi într-un mod abominabil... Am iubit adevărul... Unde este acesta?“

Reputația literară a lui Stendhal s-a dezvoltat lent. Contemporanii săi găseau detașarea sa și realismul contemporan al romanelor sale cam dificil de înțeles, opera lui neavând loc în stereotipurile zilelor respective. Unii cititori erau scandalizați de ceea ce era considerat ca indiferența lui Stendhal față de moralitate și portretizarea compătimitoare a unui personaj care era văzut de oameni ca un monstru fără scrupule. „Am fost ambițios, dar nu am nici cea mai mică intenție să mă simt vinovat pentru aceasta; trăiam în acele vremuri, potrivit legilor acelor vremuri“, explica Julien din celula sa de detenție. Stendhal spunea că el scria pentru „puținii fericiți“ și a anticipat în mod corect că nu va fi apreciat decât 50 de ani mai târziu. Într-adevăr, doar o ediție din *Roșu și negru* a fost publicată pe timpul vieții sale. Absența completă a vreunui punct de vedere religios din romanele sale, portretizarea Dumnezeului creștinilor ca fiind un „mărunt despot și anticlericismul său au determinat Biserica catolică să îi cenzureze scrierile. Anticlericalismul său reflecta moștenirea intelectuală a spiritului antireligios al lui Voltaire. Era de asemenea rezultatul copilăriei nefericite a lui Stendhal, petrecută în compania unor preoți iezuiți. Biserica apare în *Roșu și negru* ca fiind împărțită între două facțiuni – iezuiții, susținătorii reacțiunii internaționale și susținătorii ai *ancien régime*, și austerii janseniți. Atitudinea extrem de critică față de iezuiți era frecventă în Franța acelor timpuri. Iezuiții fuseseră interziși în țară din 1764, dar au continuat să activeze în secret până în 1814. Sub regimul Bourbon influența lor a fost

restaurată. În *Roșu și negru*, Stendhal zugrăvește manipulările politice ale puternicei asociații iezuite numită Congregația (pe modelul unei organizații din vremea respectivă numită Cavalerii Crediței), dedicată cauzei ultramonarhiste și a agendei Vaticanului în detrimentul suveranității Franței și al programului liberal. *Roșu și negru* și toate „poveștile de dragoste“ ale lui Stendhal au fost incluse în *Indexul Cărților Interzise* în 1864 și reconfirmate de Papa Leon al XIII-lea în Indexul din 1897. Ele au rămas pe listă, până la ultima ediție compilată în 1948 și în vigoare până în 1966. În Rusia, *Roșu și negru* a fost interzisă în 1850 de țarul Nicolai I, al cărui motto era „autocrație, ortodoxie și naționalitate“. Într-o campanie similară în Spania, romanul a fost exclus din bibliotecile spaniole la solicitarea dictatorului Francisco Franco.